

CAMERA OBSCURA

„a szépek jutott osztályrészül, hogy a leginkább szembetűnő
és szeretetre méltó legyen”
(Platón)

Hazafelé tartok, öt perc múlva fél négy. Virradna, ha Éósz, a rózsásujjú hajnal nem feledkezett volna meg könnyű fogatárol, de ő csupán Tithónoszt lesi egyre, mikor bújik elő végre kicsiny vackából. Ám az nem mozdul, épp csak egy halk ciripelés tudatja, hogy még életben van.

Nem mondható, hogy az este a teljes józanság jegyében telt el, de az sem, hogy valami rendkívüli történt volna. Zsongtak fejemben a gondolatok. Hogy mit is kellett volna mondani. Meg hogy mit nem, mert félreérthető volt. Hiszen nem úgy gondoltam, csak kiforgatták a szavaim. Persze, hogy nem örök dolog, miért is lenne az? Feltéve, ha az idő lassú hömpölygését nézzük, napok egymásutánját, évek múlását, a könnyörtelen, hideg fogaskerekeket. De a pillanat, abban az egész örökkévalóság benne lakozik! Miért nem értik ezek? Miért megyek el nap mint nap presszókba, kocsmákba, lebujokba, isten tudja, milyen kétes helyekre? Hívnak, lesik minden szavam, aztán meg nem értik, félremagyarázzák az egészet. Nem vagyok én holmi fantaszta, ismerem jól az élet prózáját, olvastam is egyet s más. Mit képzelnék, hogy naivan azt hiszem? Egy frászt, két lábbal járok a földön, egyébként sem ma kezdtem a dolgot. De a szenvedélyről mégsem mondhatok le! Az úgy járja át a gondolatot, mint könnyű pác a száraz gerendát a fejünk felett. Perceg a szű a fában, van még idő elmenekülni.

És különben is, voltak ezek szerelmesek egyáltalán? Ismerik az érzést, mely lecsupaszít, meztelenné tesz, meztelenebbé, mint egy újszülött? Mikor puha koponyával, lágy kutacsokkal üvöltöttünk bele a világba. Hogy fáj élni, fáj a fejünk anyánk görcsösen szorító hüvelyétől, véres pörkök, hegek a köldökcsonton, csuklónkon szalag. Éles a fény, és hideg a levegő. Mert a szerelmes pillantás előtt olyan meztelének vagyunk, mely szinte elviselhetetlen. Levetkőzünk hát, és lefekszünk szeretni. Bőr vagyunk, hús és zsírszövet, porcok, csontok, koponya és velő. Hogy zsigereinkben, ereinkben, utolsó sejtjeinkben is érezzük. Arcunkon forróság, veríték, szemünkön ki- és beárad az ide-oda hullámzó idő. Elszivárgó idő vagyunk. Bölcsőben csecsemő, koporsóban halott. Felmutatott képmás, rugdalozó szemérmetlenség, babonásan letakart tükör. Élveboncolás, meztelenebbnél meztelenebb önfeladás ez. Végül nincs már mit odaadni, elveszik mindenünk.

Mert valaki néz minket. Talán az aranyló Napkorong, a pupilla. Valaki néz bennünk.

Az istennő puha mohapárnára ül le, meztelen combját azon nyugtatja, szűzi társnői kényelmesen mellételepednek. Izzadtan, vértől csatakosan lihegnek a forrás mellett, vadászszakmányuk lábaiknál. Oroszlánok, leopárdok, medvék és farkasok heverednek köréjük, vonzza őket a nyers hús és a friss vér szaga, de a lakomához nem közelítenek. Elejtett szarvasok, fürge nyulak, hófogú vadkanok sorjáznak az Állatok Úrnője előtt, ki fejét a hús forrásvízbe hajtja. A lányok vizet meregetnek, csendesek az erdők, a hegyek és a sziklák némán merednek rájuk, lent, a szurdokban meggyűlik a sűrű köd. Héliosz szekere magasan áll fenn az égen, szinte mozdulatlaná vált minden, még a madarak szárnyas népe is hallgat. Pán is alszik valahol, áthatolhatatlan, sűrű bozót mélyén békésen hortyog az Erdei Isten, üldözte már eleget a nimfákat, most nincs mersze zavarni. Mint ahogy jaj a boldogtalan egynapélőnek, ki álmából felveri. Az úrnő leteszi iját, tegezéből a nyílvevők szerzetését gurulnak a földön. Nevet, először, mióta a rózsásujjú hajnal felkelt, s a leánycsapat ismét felkerekedett, hogy úzzék, hajtsák a gyorslábú vadakat. Csak a tücskök és kabócák zengnek a forró nyári délutánon, fénylő Múzsák énekének hű szerelmesei.

Mint ahogy ott dalolnak ama patak partján is, hol az öreg szilénarcú pihent le a platánfa árnyékába, ifjú társával szavakat szöni egymásba, kívül a híres városon, mely egykor majd elveszejtí őt. Ölükben könyv, combjuk lágyan egymáshoz simul. Boreasz és Óreithüia játszadoznak a sziklapárkányon, nem messze tőlük, szerelmes szörnyetegektől.

A forrást pirosra festi a tetemekből szivárgó meleg, ragacsos vér.

Nem siettem, hisz nem volt hová sietnem.

Nyugodt álmomnak vége volt, testemet szesz és dohány hevítette. Úgy véltem, jobban tenném, ha le sem feküdnék, úgymint mégis már. Odaülök szépen a konyhaasztalhoz, várom a hajnal közeledtét, bámulok csak, míg kivilágosodik. Szokatlanul éles fényben látam immáron életemet, gondolataim ide-oda cikáztak, éreztem, végre képes vagyok megfogalmazni, mit eddig sohasem. Legközelebb a szenvedélyes pillantással kell kezdenem, az örökkévalóság betörésével, mely előtt úgy állunk megdermedve, mintha valami istenség közelítene hozzánk. Majd gondosan kibontom a szerelem saját időbeliségét, a pillanatot, a vertikálitást, mely keresztülhúzza számításainkat, széttöri a lassú időt, s mint villámcsapás hasít életünkbe. Végül megrajzolom a pupillát és a köldököt. Mert igenis meztelen né tesz, elvarázsol, visszalök oda, abba az állapotba, hol pőrén rugdalóztunk csak, és szavak helyett gügyögés hagyta el ajkunk. Mikor fáj mindenünk, ám e fájdalom maga volt az élet, a nyers, hússzerű valóság, nem csak halvány emléke, mint azóta is mindig, minden átkozott éjszakán. Igen, legközelebb sikerülnie kell.

Elértem végre az utcát, hol laktam, lábaim vittek engedelmesen. Befordultam a sarkon, innen már csukott szemmel is hazatalálok, gondoltam, csak száz méter még, aztán fel a lépcsőn, óvatosan az ajtóval, kulcsokat összefogni, ne zörögjenek, nem kell mindenkinek tudnia. Hogy megint hánykor, ráadásul milyen állapotban. Egyébként semmi közük hozzá, de mégis. Aztán bent a konyhában jöhet az ablakon érkező pirkadat. Még minden sötét, nem több, csak mintegy száz méter.

Az istennő megoldja díszes övét, mely eddig rövid ruháját fogta egybe karcsú derekán. Halhatatlan alakjára rátapadt inge alatt nyúlánk, izmos, szinte fiús test. De kemény keblei, rugalmas csípője, formás fenéke mégis vágyakozást keltően rajzolódnak ki, ahogy ott piheg a pompás küzdelmek után. Más ez a nőiség, mint nővéreé. Nem olyan lágy, puha, telt és gömbölyded, mint amazé, ki nedvdús combjait oly szívesen tárja ki halhatatlanok és halandók előtt, sosem tapasztalt égi gyönyöröket adva és kapva.

Ám vésszel telik azok a combok. Mert mikor a szerelem istennője az ifjú pásztor, dardán Ankhiszész előtt felmagaslik, az könnyörgőre fogja a dolgot. Nem látja az égő Tróját, mint bomlott elméjű Priamosz-lány, vesztére szűz Kasszandra, ahogy az égő Rómát sem, kései utódok nagyszerű álmát. Aphroditét nézi csak, ő áll előtte, alakja betölti a jólépiült sátrat, hol vele együtt hálni merészelt. Szeméhez kap, még mindig lüktető ágyékát égő tűz járja át, kedves tagjai elernyednek. Az istennő a szája elé teszi a kezét. Lágy, puha, vágyakozó húsa legyen csak emlék, mire nem emlékezhet sohasem.

De az ő gyors futástól, könnyű szökellésektől edzett teste más, szárazabb, kissé szikár, inas. Valahogy magába fordul. Mert elrejtí önnön szépségét, legfeljebb ha társnői előtt mutatkozik, kik hűen követik útjai során, mikor bérceken, völgyek sűrűjében iramodnak a vad után. Nem ismeri az olyanfajta szerelmet. Öle nem nyílik meg tolakodó férfiúi vágyak előtt, szűzi tisztaságát megőrzi magának, mint ahogy tiszta és áttetsző körülötte minden.

A távolságban lakozik.

Kemény parancsára a leánycsapat is hallgat, noha folyvást újra kél bennük a szenvedély, mikoron belevetik magukat az ádáz harcokba, ha ott fűjtanak, lihegnek a zsákmány fölött nedvesen, akár a hegytetőket járó, thürszoszt rázó bakkhánsnő csapat. Ámde távoznia kell közülük, ha ugyan életben marad, ki odaadja magát a közéjük furakodó férfinak.

Leveti ruháját, reszketés nélkül ereszkedik bele a kristálytisztá, jéghideg forrásba, mely kis patakban folytatódik távolabb, hogy aztán amott, a tisztás végében eltűnjön a szemük elől. A nimfák, elébb még harcias tekintetű amazonok, most már vidáman nevetgélő síhederek, sorra követik őt. Érintetlen leánytestek merülnek kacarászva a habokba, s végre kezdetét veszi a közös játék, melyre epekedve szomjaztak a nap folyamán.

Csak mintegy száz méter még.

Amint befordultam a sarkon, a túloldalon valami szokatlanra lettem figyelmes. Fél szemmel, úgyszólván véletlenül, nem is fontos talán. Mintha valamit ide-oda húzogatónának a földön, ütemesen, úgy húsz-harminc méterre tőlem. Inkább hallottam, mintsem láttam őket, elfojtott, tompa hangjukat a szinte koromsötét, kihalt járdán. Míg átbortorkáltam az utca másik felére, autók takarták ki az alakokat. Mi jöhet még vajon.

Néztem magam egy visszapillantó tükörben, a kép közeledett, majd kitért előlem. Neon vibrált messze a magasban, zúgása távoli zaj, itt-ott elsurant valami árny. És szinte surrantam, lopakodtam én is, noha jószerivel csak vánszorogtam tovább.

Az öreg szilénre gondoltam. Hogy miért merészkedett az Ilisszosz partjára. Talán megsejtette, hogy ott az vár rá, mit addig nem remélhetett. Hogy végre elmondhatja, mit hajdanán ama lakomán, könnyed szavú Agathón házában nem tudott. Hisz eleinte félrehúzódott, órákig ácsorgott a szomszédos ház kapuja előtt, végül mégiscsak betért közéjük. Diotima küldhette be, a szépséges, bölcs daimón. Ám hiábavalóak voltak a szavak, tanítása nem ért célhoz. Még ama nappalba forduló mámoros hajnalon, kakasszóra, hogy ő onnan eltávozott, sem fonódott eggyé komédia és tragédia. Nem sikerült, valami hiányzott. Az isten megszállottja sokat tépelődhetett reggel a Lúkeionban, míg a fürdőben legmota sokat próbált, már nem fiatal testét. A ráncos, kövérkés testet, mely rút, szatírszerű archban folytatódott, de amelyben az ellenállhatatlan vágyakat ébresztő Alkibiadész mégis meglátta az isteni szépséget. Elvárásolta a belül rejtő istenkép, noha a mester még csak nem is érintette a gyönyörű ifjút azon a sokat emlegetett éjszakán.

Miért is merészkedtünk az Ilisszosz partjára.

Kabócák, tücskök a fejünk felett. Múzsáknak viszik a hírt, közülünk ki melyiket tiszteli igazán. Étlen-szomjan énekelnek, mint egykoron, emberekként, kiket elvarázsolt a lányhangú ének, ahogy elbűvölte a Szírének dala is arra hajózókat. Mert úgy mondják, mégis kiszállt leleményes Odüsszeusz a partra, nagy halom zörgő csont között tört utat magának. A vak dalnok várta őt, hogy végre elénekelje neki, mit túrtek a tágterű trójai síkon az argoszi és trósz küzdők isteni szóra. Tiszteljük hát Kalliopét és Uraniát, hogy az isteni és emberi dolgokról szépen tudjunk szólni, de nyerjük el Erató kegyeit is, hogy a szerelmi dalban méltóképpen dicsőíthessük! S ha ez megvan, beszéljünk és írjunk bátran, szavainkat fűzzük egybe immár, ciripelő társaink felénk hajlítják Mnémosziné leányainak kedvét.

Igen, talán ez hiányzott az öreg szilénnek azon a bortól mámoros éjszakán. S ez hiányzott ma nekem is, kései, botcsinálta bábának, kőfaragónak, isten tudja, milyen szörnyetegnek. Mert ismét hasztalan igyekeztem szónokolni ezen az iróniára oly' kedvező éjjelen. Majdnem megbotlottam a járdaszegélynél, de végül szerencsésen átértem az utca túlsó oldalára. Lépteim zaját szaggatott hangok nyomták el, egyenetlen ütemben szűrődtek ki az ismeretlen helyről.

Hirtelen megmozdul a bokor, megreccsen egy ág. Ahogy szétnyílik a sövény, a lányok összerezzenek, és nyakukat nyújtogatva egymás mögött kuncognak halkán. Az istennő kiemelkedik a forrásból, teste kimagaslik közülük. Az idegen, ki lélekszakadva rohant kutyái s a vad után, most ott áll vele szemben, akárcsak Éősz-kedvelte hatalmas, erős Órión. Nézi, megbabonázva bámulja azt, mit nem szabad. Szemét nem tudja levenni meztelen combjáról, hófehér kebléről, szépséges szemérméről, rajta a finom leánykezek ujjainak nyomáról. Feledi már a vadat, melyet hajszolt idáig, feledi csaholó ebeit is, kik az úrnő kezétől elnyugatva a zsákmány körül hevernek.

Thébára gondol csak, hol anyja, Autooné nevelkedett, mielőtt Arisztaios, hírneves hērősz megosztotta vele ágyát. Igazszavú Teiresziaszra, ki így vesztette el egykor szemelágát, ha igazak a szárnyas szavak, s nem Zeusz és Héra isteni nászáról szólott meggondolatlan bölcsen. Jóssá válik ő is, biztatja magát a csapzott ifjú, isteni tudás birtokosává, hét emberöltő lesz élete ideje. Legyen hát ez az utolsó kép, amit lát, legyen ez az utolsó gyönyör, miben részesül, magával viszi a sötétségbe.

Köszöntené őt, ahogy illik.

Légy üdvözölve, Állatok Úrnője! Téged éneklek meg örökké a dalban, segíts utamon, és vezess biztos kézzel!

Megnyílnak a szemei. A forrás tükrébe pillant, akár a koránhalt ifjú, ki Ékhó hangját feledte.

Teiresziasz vagyok, fogadd meg tanácsom, szépséges Narkisszosz, miként thébai Oidipusz is megfogadja egykoron, a dagadtlábú.

Ne ismerd meg önmagad.

A kép közeledik, majd kitér előle.

Széphajú Kirké vagyok, földresugárzó Héliosz atya leánya, Napkorong és pupilla. Jer közelebb, Odüsszeusz, te sokattúrt, nyoszolyámra lépjünk fel ketten, hogy azon szerelembe vegyülve s együttálva, meg is bízunk egymásban ezentúl. Íme, itt vannak jó társaid.

De el kell Hadész házához menned innen.

A kép közeledik, majd kitér előle.

Apollón vagyok, a Messzelövő, igazszavú jós, Föld köldökén lakozó. Lásd, testeden véres pörkök lesznek és hegek, hasadon eredeted csonkja. Éles lesz a fény, hideg a levegő, fájni fog minden tagod.

Ismerd meg hát végre önmagad.

A kép közeledik, majd nem tér ki előle.

És meglátja végre a szarvast a forrás tükrében, melyet úzótt hegyeken-völgyeken át. Hűsége ebei, jó vadásztársai körülötte, ám szívében hiába vágyik néven nevezni őket.

Köszöntené őt, ahogy illik. De már késő. A forrás zavarossá válik, feje az agancstól elnehezül.

Artemisz Úrnő, te távolságban lakozó!

Szaggatott hangok szűrődtek ki egyenetlen ütemben, s a két alak a földön feküdt egymásba gabalyodva. A koszos, bűdös, kutyapisától foltos szűk kapualjba épp csak egy kabátot terítettek le. Ruhástul lihegtek és vonaglottak a piszokban, mint mindenkitől kitaszított két védtelen állat.

Mikor épp melléjük értem, velük egy magasságba, önkéntelenül is elkaptam a lány tekintetét. Hanyatt feküdt, szenvedélyes teste mélyen magába fogadta a rajta fekvőt, amint a szemébe pillantottam. Rémulten takarta el az arcát, mintha igyekezett volna láthatatlanná válni. Hogy nincs ott, senki sincs ott. Éjszaka itt surranó Hermész, add kölcsön Hadész sisakját.

De már késő volt, nem volt idejük szétrebbenni, úgyszólván közben is csinálták még, mint összeragadt kutyák, kiket vízzel locsolnak, bottal vernek, mindhiába. Mégis, valahogy sérthetetlenek voltak.

Jaj, istenem! – szakadt ki belőlük testük legmélyéről.

Félrefordítottam a fejem, lépteim felgyorsítottam, de e két szót, ezt az egyetlen sóhajtást magammal vittem. Loholtam felindultan, vert veszettül a szívem, remegtek a tagjaim. Rettentő távolinak tűnt saját otthonom, noha nem több, csak mintegy hetven méter volt, és még minden sötét. Fel a lépcsőn, kinyitni az ajtót, be a konyhába, kibámulni az ablakon.

Át az üvegen, míg megérkezik a virradat.

Isteni ördögös Szókratész, Delphoi bolondja, tán a kabócák és tücskök meséltek neked Thot találmányáról is?

Már nem gondoltam semmire, csak írtam egyfolytában. Szégyenemben magammal hurcolt szavakat, egyetlen sóhajtást.

S hogy ugatnak a kutyák, vicsorognak, vonyítanak. Hogy utolsó emléke ez a kétségbeesett menekülés, futás, rohanás. De hasztalan, mert éhes fogak szaggatják, tépik, húsába mélyednek éles karmok. Mindent lát egyszerre az elszivárgott időben. Meztelenebbnél meztelenebb a teste, szakad, reped, ropog benne. Zsigereiben, ereiben, legutolsó sejtjeiben is érzi. Bőr, hús és zsírszövet, porcok, csontok, koponya és velő.

Mert valaki nézi. Talán az ezüstös Hold, a pupilla. Valaki néz benne. Végül nincs már mit odaadnia, elveszik mindenét. ■ ■ ■

Az írást Jozsef Polancsek festményének felhasználásával illusztráltuk

■ ■ ■
Schreiner Dénes (Budapest, 1969): filozófus, esztéta. Az ELTE filozófia és esztétika szakán végzett, esztétikából doktorált. A TKBF Vallásbölcseleti Tanszékének vezetője. *Schelling és az antikvitás* című könyve 2009-ben jelent meg az Áron és Brozsek Kiadónál.